

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 22.

Lýsingaprisur fyri petitreglur: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prisinum.

Tírsdag hin 30. mai 1933.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið — Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brevsværðstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

7. árg.

Leingi er tað, ið væl skal verða.

Tey gomlu biða.

Vit skrivaðu, tað var nakað undan lögtingsvalinum, um lítt skjótt nógv umrødda ellisheimið. Og vit royndu at nýta so vøkur orð, sum nýtast kundu, fyri at fáa býráðsins vísu menn til at opna teirra hjartadyr — — — men enn er sum var. Tó sigst tað nú, at okkurt skal gerast — um lán kann fást úr sparikassanum. Men fæst nú ikki hella lán, hvat so, hvussu verður so við byggingini? — Her hjá okkum, í okkara lítla samfelagi er ein soverðin fyrítøka tung at fara í holt við, og ikki eru okkara menn beinleiðis at lasta, um ikki alt tað fæst í lag, sum samfelagið treingir til. Málini eru nógv, og peningurin heintast ikki upp úr gotuni, skatturin er tungur at rinda, sum er, og tyngri er, um stór verk skulu gerast. Men hetta er ivaleyst eitt tað neyðturligasta, eitt tað, sum átti at verið gjørt áður mangt annað, sum gjørt er.

Tungt er at vera hjálpalessur og ongan góðan at hava. Tað sker í hjartað á honum, sum kennir armóðina, at siggja børn á hvørjum tað skiliga sæst, at teimum lóvar góða rokt. Anliti síga frá, og allur teirra líli «persónur» sigur við okkum: vit treingja til eitt gott heim, við góðari rokt og við kærleika. —

Ikki minni sker tað ein í hjartað at siggja tey gomlu, sum aftaná ein langan lívsins arbeiðsdag eru soleiðis stódd, at tey neyvan hava tað stað, har tey kunna fara og finna hvíld og lívd í sínum ellisárum. Og so eru hesi gomlu so takssom, um nakar tekur í hondina á teimum og sigur við tey: kom við mær, eg havi nakað gott til tykkara. «Komið til mín øll tit sum arbeiða og strevast, og eg vil geva tykkum hvíld». Hesi orð eru vit øll og altíð von at hoyra útlogd á andiligan hátt, men man hella ikki vera eitt mistak? Mundu tey ikki av honum, sum segði tey, vera meint sum ein áminning til menniskjuni tá, og til øll okkum enn, um at siga og gera hella, hvør á sín hátt og eftir forimuni?

Tað er so lætt, og hevur altíð verið so lætt hjá menniskjunum, tá nakað krevist av teimum her á foldum, at venda tí við og lata tað vera sagt í andilgum týðningi. Tað er so bilit, tað kostar hvørki pening ella nakað annað; orð eru so kostnaðleys, tey hava vit altíð «við hondina».

Um tað kristna samfelagið í

staðin fyri at lata milliónir til militærfyrítøkur, til krigsskip, skansar, herlið, markverju o. s. fr., o. s. fr., gjordi hesi orðini eisini til annað enn andiliga talu: «Latíð tey smá bornini koma til mín», og «komið til mín, øll tit sum arbeiða og strevast, og eg vil geva tykkum hvíld», so umskiftist so nógv her á fold, at hon ikki var at kenna aftur; tá varð hon, sum skrivað stendur: «Et dejligt Sted».

Tvær reisur hava vit verið við, tá «Frelsarherurin» hevur boðið teim gomlu til samkomu og veitslu. Har var alt gjørt, sum gerast kundi fyri at fáa eitt hugnaligt kvöld í lag, einkisum ikki ein og hvør kundi vera við til, hvat hann so hugsaði «religiøst». — Tann sum var við har fekk eynigi upp fyri, hvatíð kann gerast fyri tey gomlu og hvatíð eigur at verða gjørt fyri tey. — Tað er ómøguligt at siga frá í eini blaðgrein, hvat ein kundi røra seg í sær, tá ein sá hesi gomlu menniskju; men eitt er avgjort, at vóru allir okkara býarstýrslimur við har, so vóru teir kaldari og hardari enn grót, um teir ikki sögdu sínámillum, at nú skal hetta setast í verk, at fáa eitt heim fyri tey gomlu. Ja, eitt heim, ikki bert eitt stað har tey hava innivist, men eitt stað har tey kenna seg vera í góðum hondum og kenna tað, at her er hetta vorðið satt: «Komið til mín eg vil geva tykkum hvíld» — so frætt sum hetta orð kann verða satt her á jorð.

At okkara býráð ikki tók av tí tilboði, býur okkara fekk frá Franciscanar-systrunum, er eftir okkara hugsan vitleyst á ein og hvønn hátt. Fyri tað fyrsta var tað óekonomisk óforsvarligt, og fyri tað annað var tað ein stór trygging fyri tey gomlu at vera roktaði av menniskjum hvørs lívsverk er nettupp hetta arbeiði!

Lat okkum siga tað einaferð enn: Vit fata ikki, at okkara býarstýri ikki tók av, og Havnar borgarar, sum hava valt teir, eiga at draga teir menn til svars, sum hava nýtt teirra fleirtalsmegi til at forða fyri, at samtykt varð, at taka við tilboðnum! —

Vit hava eitt orð, sum eitur æra, eitt orð sum oflani verður illa nýtt. Er tað tí at býráðið heldur seg missa nakað av síni æru — um tað letur hetta verk koma á aðrar hendur — at tað heldur fast við sjálvt at fáa ellisheimið í lag, so loyva vit okkum at halda, at her taka teir góðu menn í mist. Stórsta æran er tann, at tað kemur í lag og tað skjótast móguligt. Kann væl henda, at tað nú tekur líka mong ár, sum tað tók mánaðir, um tíkið varð av

tilboðinum. — Og so hetta: eiga vit fólk, sum bæði hava lært og vilja geva seg við fullari megi, við kropp og sál, út í hella stóra arbeiði: at gera eitt ellisheim til eitt heim fyri tey gomlu? Her mugu vit vera vís í okkara sak, tí er hella ikki, er fjggjufalt betri, um einki ellisheim kemur nakrantíð. Hetta er einki «job», hella er eitt offur, og her hóskar eingin so væl sum tey, ið hava givið seg út í tað arbeiði, har alt verður givið og einki tíkið.

Men lat okkum nú vóna, at nakað verður at spyrjast burtur úr hesum máli, at tað kemur í lag og at eydnast má at finna fólk, sum fyri arbeiðið sína skuld og ikki fyri vinnuna taka tað starvið uppá seg at standa fyri einum soverðinum heimi. —

Vit koma seinri aftur til hitt málið: Barnaheimið.

Sjálvstýri — Samband — Socialisma.

Harri blaðstjóri.

Eg tori at senda hesa grein til blað tygara, tí har eigur «hin minni maðurin» innivist, og er hella ikki fyri at elva til tjak, men fyri at framseta mína hugsan:

Tað hevur í teim seinastu tíðum verið skrivað nógv, bæði frá sambandsmanna og sjálvsjálvstýrismanna síð, at socialisma ikki nýstist í Føroyum. Hetta er einasta áskoðan teir báðir flokkarnir eru á einum máli um — men hetta er eisini ein ógvuliga login áskoðan. — Hyggja vit nærri at, hvat henda semja (millum samband og sjálvstýri) er bygd á, verður tað enn meiri logið, og kann alls eingin taka tað fyri álvara. Teir siga, og siga tað ofta, at her má eingin klassapolitikkur koma inn í landið, her nýstist tað ikki, her eru øll líka og joyn, eingir kapitalistar o. s. fr. — Hetta kann sjálvandi ikki vera satt, soleiðis sum her sær út, men vil eg hesi ferð siggja á henda spurning eitt sindur frá eini aðrari síðu, og gevur tað ikki sama «resultat», sum sambands- og sjálvsjálvstýrismenn fáa.

Tá ið vit siggja á samfundini í síni heild, verða vit skjótt vissir í, at her eru vit ikki øll líka, og at her eru nógvur «Interesser», sum gera seg galdandi. Tað er so og kann alls ikki burturforklárast, og at hesar «Interesser» fyri ikki at siga altíð, so ofta, koma at arbeiða hvør móti aðrari — við tað, at tað sum ein vinnur, tað missir ein annar — tað er nakað ið ikki kann komast burtur frá. —

Allt hetta hevur í mong ár

verið øllum Føroyingum kunnugt, tað kunna t. d. «Føroya Fiskimannafelag», «Færøernes Rederiforening», arbeiðsmannafeløgin, arbeiðsgevarafeløgin prógva — men kemur nú tað, sum eg vil nema við: hvussu eru hesi feløg «representaði» á á tingi? Feløgin F. F. og arbeiðsmannafeløgin, tað vil siga «tann minni maðurin» í Føroyum, men langt tann størsti luturin av fólkinum, hava — tað tori eg siga — ikki verið áttum seg, men hevði tað haft nógv at siga, um her kundi skipast um og tað kann tað. Í øllum øðrum londum ganga arbeiðararnir saman, gera feløg, og síðan politiskan flokk, og fyrst tá fáa arbeiðarafeløgin tann fasta botn at standa á. Tí, heldur arbeiðarin saman, er hann altíð tann størsti flokkurin, og harav fær hann valdi og ávirkan í landastýri og øllum almennum viðurskipti. —

Hetta er nakað, sum vert er at hugsa um hjá okkum, og her er eisini nógv at skipa um, um vit einaferð koma so langt. — Spyrja vit nú, hvørji feløg kunnu ganga saman, liggur tað so ógvuliga greitt, F. F. og arbeiðsmannafeløgin fella sjálvandi í ein lut, tí tað er arbeiðaraflokkurin í Føroyum, og er hella størsti parturin av fólkinum í Føroyum; og kundu vit so ógvuliga væl vart okkara «Interesser», um vit gingu saman — men eisini fyrst tá.

Spyrja vit, hvønn flokk vit mugu fara í, tá er einki at ivast men lat okkum tó kanna eftir, hvussu tað hevur gingist tað seinasta halva mannamíni. Jú, her hava teir flokkar barst men um hvat? og gerra teir nakað fyri «tann minna mannin»? nei teir standa í stað, og eru Føroyar tí tann dag í dag so aftarlaga staddir í sociolum málum sum tær eru. Hetta er prógvið fyri, at teir báðir flokkarnir ikki eru hóskandi fyri arbeiðaran. Eftir er so hin socialistiski flokkurin, og er tað sjálvsagt, at her kunnu vit allir ganga saman, tí við henda flokk fella okkara «Interesser» í lag. Hetta er jú ikki at undrast yvir, tí socialistiski flokkurin, tað er arbeiðara flokkurin; og sigi eg tað einaferð enn. Gingi vit allir, fiskarar og arbeiðarar saman í politiskan flokk, eins og arbeiðarar í øðrum londum, tá kundi nógv verið umskipað og gjørt betur fyri tann minni menta mannin í Føroyum — men fyrst tá.

13.—5.—33. Ein hugsandi.

Minnist til blómudagin
leygardagin 3. juni!

Fra gamle Dage.

Jødeforfølgelser i København.

Myndighederne greb — i prisværdig Modsætning til vore Dages Nazister — energisk ind og gjorde hurtigt Ende paa Udskejelserne.

Det var Krisetid. Man havde lige oplevet Statsbankerotten, og de, der var sluppet helskindet over den, sukkede nu under Indskrænkninger paa alle mulige Omraader, og omsider blev der som saa ofte andre Steder under lignende Forhold oparbejdet en hadefuld Stemning mod Jøderne. Den direkte Aledning til, at man kastede sig over Jøderne, var noget saa ubetydeligt som det, at det agtede Silke- og Kludekræmmerfirma Raphael paa Østergade havde ladet Butiken fiske op med Mahogni-Disk paa forgyldte Sojler og og Spejlglasruder med Firmaets Navn i Guldbogstaver! Dette i Forbindelse med Galanterihandler Jacobsens Vindues-Udstilling, der var lidt mere fiks og indbydende, end Befolkningen var vant til, var tilstrækkeligt til at faa Misundelsens og Hadets Bæger til at flyde over.

Fredag den 3. September 1819 fandt Politiet et Opslag paa Børsen, hvori «alle gode og kristelige Borgere» opfordredes til at fordrive Jøderne, «denne Samfundets Pest», ud af Byen, og Østergade betegnedes som Stedet, hvor Aktionen skulde begynde. — Dette Opslag i Forbindelse med forskellige Rygter bevrkede, at Justitsministeren sendte Politidirektøren en Skrivelse, hvori det henstilledes til Politiet at have et vaagent Øje med alle Tryksager, der enten kunde fornærme Jøderne eller puste til den Stemning, der søgtes oparbejdet. Politiet fik ligeledes Ordre til at have sin Opmærksomhed henvendt paa Østergade og Rosenborg Have, hvor Jøderne plejede at promenerere paa deres Helligdage.

Dagen efter, om Lørdagen, samlede der sig en stor Menne-skemængde, væsentlig Læredrenge og Matroser, paa Østergade udenfor de to omtalte Butiker, og det varede ikke længe, før det begyndte at gaa ud over Ruderne. Politiet kom til Stede, men kunde overhovedet intet udrette mod de mange Mennesker. Endelig blev der tilkaldt Militær, en større Afdeling Husarer til Hest, og saa blev Gaden ryddet.

Klokken 11 var alt roligt, men først Kl. 2 blev Militærspærningen af Østergade hævet.

Næste Morgen fandtes ikke desto mindre mange Steder i Byen Opslag, der opfordrede til fortsat Udryddelse af Jøderne. Det kom til talrige Optøjer i den indre By, mange Ruder blev knust, og Folk trængte ubindret ind til de uheldige Jøder og mishandlede dem og deres Ejendele. I Læderstræde blev en gammel Jøde slaaet til